

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinței (VII)

Persoana Mîntuitorului. 3. Unirea ipostatică. 4. Urmările unirii ipostatice. 5. Importanța deosebită a dogmei unirii ipostatice.

3. Se numește unire ipostatică sau personală unirea dintre Fiul sau Cuvîntul lui Dumnezeu și firea omenească în Iisus Hristos, adică într-o singură persoană, persoana lui Dumnezeu Cuvîntul, a doua a Sfintei Treimi. Astfel, cum s-a arătat mai înainte, în Iisus Hristos sînt două firi, dumnezeiască și omenească, în deplinătatea lor, fără nici o știrbire, avînd fiecare voința și lucrarea ei, dar unite într-o singură persoană sau ipostas purtător al celor două firi.

Unirea ipostatică este o taină mare; ea este de fapt taina Întrupării (I Tim. 3, 16), căci, prin întrupare, Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu își ia, făcîndu-și-o a Sa, firea omenească, adică și-o însușește, și-o împropriază, introducînd-o în unitatea persoanei Sale, fără să-i schimbe însușirile ființiale și fără s-o amestece cu firea Sa dumnezeiască sau s-o lase să fie absorbită de aceasta, păstrînd astfel cele două firi în unire, fără ca, în El, ele să mai fie împărțite sau despărțite între ele, cum sînt înafară de El.

Cum ne lămurește cugetarea Sfinților Părinți și cum definește aceste

adevăruri de credință Biserica în sinoadele ecumenice (III, IV și VI), prin unirea ipostatică cele două firi se întrepătrund întreolaltă, adică modul unirii lor este prin întrepătrundere reciprocă, în chip neîmpărțit și nedespărțit (fără să se împartă sau să se despartă, ca și cum ar fi a două persoane deosebite), neamestecat și neschimbat (fără să se amestece una cu alta, din ceea ce ar rezulta ceva deosebit și de una și de alta, și fără să se schimbe una sau alta, prin ceea ce ar deveni ce nu erau). Astfel, Fiul lui Dumnezeu întrupat, unul și același, este Dumnezeu adevărat și om adevărat, cunoscut și recunoscut în două firi, neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat, același desăvîrșit Dumnezeu după dumnezeire și desăvîrșit om după omenitate.

Adevărul unirii ipostatice îl mărturisește Sfînta Scriptură în toate locurile în care vorbește despre Întrupare (Ioan 1, 14; Filip. 2, 6—7; Rom. 1, 3; 9, 5; Gal. 4, 4), des-

Pr. prof. Isidor Todoran

(Continuare în pag. a 2-a)

Piine pentru suflet

ÎNTOARCEREA ACASĂ

Minunata pildă a fiului risipitor, ne arată una din cerințele împăcării noastre cu Dumnezeu și cu oamenii: părerea de rău, regretul pentru greșala pe care am făcut-o înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

În viață pot apărea diferite împrejurări care să ne ducă, chiar credincioși fiind, la depărtare de Dumnezeu și de oameni, să ne îndemne la ruperea legăturii cu Dumnezeu și cu oamenii, care ne dau mulțumire de moment. Dar depărtarea de Dumnezeu și de oameni lasă în suflet un gol, o nemulțumire și o tristețe.

Oricît de mult te-ar desmierda cineva nu poate înlocui desmierdarea și mîngierea pe care ți-a dat-o mama. Toate locurile sînt frumoase și pot fi izvor de bucurie în viață dar niciunul ca locul copilăriei. Pot fi cunoscute și se poate locui în multe case frumoase și confortabile, nici una nu e așa plină de căldură și lumină cum e casa părintească: cu lavița din colț, cu pătuțul de lingă perete, cu chipul părinților și cu icoana de pe perete. Cine le poate înlocui?

De ce a părăsit tînărul din Evanghelie pe tatăl și pe mama sa? De ce s-a dus el într-o țară îndepărtată? L-a ispitit mirajul lumii, a căutat să iasă din ograda datinei, or și rînduilelor părintești. A vrut să fie liber. A căutat o libertate pe care nu o cunoștea și despre care nu știa în ce singurătate și dezamăgire îl duce.

Parabola ne înfățișează un tînăr pe drumul depărtării de Dumnezeu, de Părintele său, pe drumul unui „exil”, spre care se îndreaptă orbește.

Momentul crucial însă din viața acestui tînăr este acela în care-și dă seama de tot ceea ce a avut în casa părintească. El începe să-și amintească de toate bunătățile, frumusețile și bucuriile trăite alături de Tatăl său, care în parabolă este însuși Dumnezeu, dar care pot fi socotiți și părinții săi trupești. Căci parabola aceasta este ca o oglindă în care se vede și cerul și pămîntul. Amintirea acestora naște dorul după casa părintească, dor irezistibil, fiindcă constată că tot ce i s-a oferit în „țara îndepărtată”, nu a fost decît un miraj, niște „roșcove” strălucitoare, poate bune la început, dar fără saț, fără putere de a-i sătura toată ființa lui, care nu poate fi mulțumită numai cu o jumătate de hrană, chiar cînd ea se cheamă „pră-

jitură”. Omul are lipsă de o hrană mai consistentă, are lipsă de o viață mai intim legată de obîrșia lui, de tot ceea ce a contribuit la formarea lui.

Despărțirile sînt totdeauna dureroase și ele nu pot fi înlocuite cu surrogat, după cum o mamă nu poate fi înlocuită de o doică.

În parabola fiului risipitor apare însă momentul crucial. Amintirea și dorul după casa părintească, după harurile dumnezeiești cu care s-a hrănit. Aceasta se transformă în părere de rău pentru fapta pe care a făcut-o și ia hotărîrea de a se întoarce acasă. Este momentul convertirii, este strigătul căinței, din care se nasc zorile bucuriilor viitoare.

Momentul acesta este hotărîtor, este prima treaptă pe care trebuie să o facem pentru a ne întoarce în casa de har a Bisericii, a credinței în Dumnezeu. Însă el nu trebuie să se mărginească numai la o mărturisire rece a greșelilor. Nu-i destul să spunem numai ce n-am făcut sau ceea ce am făcut greșit, ci mărturisirea trebuie să fie însoțită de adîncă părere de rău, izvorîtă din conștiința depărtării în care ne-am aflat, „sentimentul exilului față de Dumnezeu”, care ne-a dus desigur și la o depărtare de cei dragi nouă.

Primim de la Dumnezeu un noian de bunătăți, primim de la părinți și frați de asemenea multe daruri fără de care nu putem trăi o viață plăcută lui Dumnezeu. Putem să ajungem la o viață de mulțumiri personale, de satisfacții a unor dorinți egoiste, dar oare reprezintă acestea pentru viață, pentru destinul nostru mai mult decît „roșcovele”, cu care a ajuns să se hrănească tînărul din Evanghelie?

În Biserica și Legea strămoșească primim de la Dumnezeu viața cea nouă în Hristos, prin Taina Botezului, primim darurile Duhului Sfînt, pacea și bucuria de a fi ceea ce am fost din neam în neam.

Biserica noastră este o „mamă duhovnicească”. Ea ne-a crescut în iubirea de Dumnezeu și de oameni. De ce să căutăm mîntuirea în altă parte, decît în izvoarele din care și-au astîmpărat setea și foamea spirituală moșii și strămoșii noștri?

Cunoașterea lui Dumnezeu și cunoașterea rostului nostru în lume, puterea de a fi buni fii ai lui Dumnezeu și buni fii ai patriei, se pierd prin călcarea legilor dumnezeiești

și a legilor omenești. Să te despartă de Casa lui Dumnezeu, de casa părintească, să-ți uii de neam și de lege, este un păcat mai mare decît toate celelalte.

Cîntările bisericesti ne aduc mereu aminte și ne cheamă să ne întoarcem acasă de pe drumul tuturor rătăcirilor.

„Departe de mărirea lui Dumnezeu, rob al păcatelor, am rătăcit Doamne și am pierdut bogăția pe care Tu mi-ai dat-o. Pentru aceea, împreună cu fiul cel pierdut, vin și strig: „Tată, greșit-am la cer și înaintea Ta și nu sînt vrednic să mă primești ca pe fiul Tău. Fă-mă ca pe unul din argații Tăi” (Luca 15, 18). În timp ce facem această mărturisire se trezește în noi hotărîrea și puterea de a veni acasă. „Scula-mă-voi și mă voi duce la Tatăl meu” sînt cuvintele care stau la începutul îndreptării acestui tînăr.

Trebuie să amintim faptul că în rînduiala slujbelor Bisericii din Dumniua fiului pierdut, la Utrêne, se citește după psalmii de bucurie ai polileului și psalmul 136 trist și nostalgic: „La riul Babilonului, acolo am șezut și am plîns, cînd ne-am adus aminte de Sion... Cum să cîntăm cîntarea Domnului în pămînt străin? De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înaintea Ierusalimului, ca început al bucuriei mele”.

Este un psalm pe care evreii îl cîntau în robia Babilonului, gîndindu-se la cetatea lor sfîntă, Ierusalimul.

Este în acest psalm plînsul inimii credincioase care a pierdut prin păcate liniștea și fericirea pe care o caută.

Este însă și durerea oricărui om care s-a depărtat de legăturile fi-rești cu neamul său, cu părinții și cu frații lui.

El exprimă dorința fierbinte a întoarcerii acasă.

Să ascultăm de această sfîntă dorință!

Părintele VASILE

„Presărați pe-a lor morminte...”

Cu gîndurile curate venim și în acest an, de 9 Mai, să ne plecăm genunchii la mormintele eroilor, să ne încălzim inimile la focul iubirii lor de țară, să învățăm de la ei conștiința de a ne împlini datoria.

Glia patriei este amestecată cu singele eroilor și al morților neamului nostru. Din această glie sîntem plămădiți și noi și astfel țara trăiește în noi, rodește prin noi și plînge în cîntarea noastră.

Milioane de eroi stau zidiți la temelia mîndrei României. De aceea, nu-i vom uita niciodată. Deși sînt morți, ei trăiesc în amintirea noastră, faptele lor de vitejie sînt pururea vii și pilduitoare pentru fiecare dintre noi. Aceste milioane de tineri care s-au jertfit pe tot parcursul zbuciumatei noastre istorii n-au murit pentru că li s-au sfîrșit zilele, ci au murit în plină tinerețe, atunci cînd dragostea lor de viață era mai puternică. Au murit apărîndu-ne vetrele părintești, mormintele celor dragi, patria și neamul. Au murit deci pentru noi și astfel devenim răspunzători pentru moartea lor. Sîntem, într-adevăr răspunzători pentru sacrificiul lor, pentru singele lor, pentru viața și pentru tinerețea lor, jertfite pentru noi.

Putem oare să-i uităm? Putem să nu vorbim despre ei? Putem să nu le facem pomenirea?

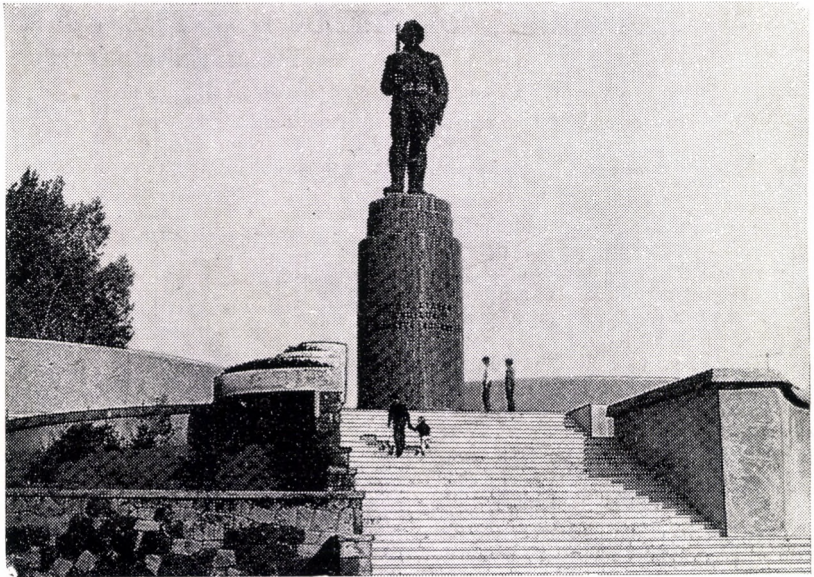
Prin firele misterioase ale vieții și morții, ei sînt legați de noi, ne trimit porunci, ne vorbesc ca unor frați.

Nu cer lacrimi, nici bocete. Ne cer doar atît: să ne facem datoria. Datoria ce o avem către țara pe care ei au apărut-o și la ale cărei hotare sufletele lor stau și astăzi ca o strajă neînfricată.

Datorită jertfei lor, țara e mai bogată acum, poporul mai fericit, căminul e mai luminos și piinea e mai albă. E în siguranță deplină patrimoniul nostru spiritual și material. Împărțim cu ei bucuria de a fi liberi și stăpîni în țara noastră nouă.

Iată pentru ce ne rugăm fierbinte cerului ca ei să aibă parte de odihna binemeritată, să le fie țărîna ușoară și amintirea veșnică!

Protos. Serafim Man

Monumentul ostașului român eliberator (orașul Sf. Gheorghe)

Procesul memorandist și presa germană — ecourile procesului în „Berliner Tageblatt“

Incheierea pactului dualist, caracterizat pe bună dreptate de prof. Alex. Roman ca: „Unio duarum nationum contra plures“, a marcat începutul celei mai grele epoci pentru românii din Transilvania și Ungaria. Compromisul dualist a fost începutul unei crunte prigoane românești din partea guvernanților de la Budapesta, prigoană care ținea în final în deznaționalizarea românilor majoritari prin orice mijloace: legislație, școală, biserică sau măsuri represive. Acestei prigoane ridicată la rangul de politică i-au răspuns românii transilvăneni prin o cit mai

bună organizare a luptei naționale și prin strângerea legăturilor cu frații din „Tară“ (România — n.n.). Ultimul deceniu al sec. al XIX-lea va marca ultimul mare moment de apogeu al luptei naționale a românii din Ungaria și Transilvania, înainte de încununarea ei de succes (1 Dec. 1918). Este mare acțiunea memorandistă din anul 1892, acțiune terminată cu înaintarea Memorandului împăratului de o impunătoare delegație a românilor transilvăneni (cca. 300 de membri). În acest memoriu, conducerea P.N.R. arată consecințele nefaste ale politi-

cii de maghiarizare, precizând că ea este „opusă aspirațiilor politice tradiționale ale poporului român și cu interesele lui de existență națională“. Cum împăratul a refuzat să primească Memorandul, acesta ajunge nedeschis la Budapesta și drept soluționare, guvernării maghiari, tot fără să-l deschidă (s-a descoperit în zilele noastre nedeschis — n.n.), au decis trimiterea în judecată a întregului comitet al P.N.R. Procesul memorandist a fost cel mai mare proces politic din istoria Transilvaniei și s-a judecat la Cluj în zilele de 7—28 mai 1894. Condamnarea inculpaților a fost aspră, dar declarația lui I. Rațiu, președintele partidului, că: „drepturile unui popor nu se discută, ci se afirmă“, a arătat lumii întregi că românii din Ungaria și Transilvania nu se vor lăsa intimidați și terorizați, ci vor continua, fără preget, lupta pentru libertate și unitate națională.

Procesul, pe lângă ecoul din Transilvania și România, a avut și un larg răsunet pe plan european. În apărarea condamnaților și a cauzei românești intervin bărbați de stat, istorici și scriitorii din Franța, Austria, Anglia, Italia ș.a. (George Clemenceau, W. Gladstone, Casimir Perier, Al. Ribot, Ernest Larisse, Emil Zola.

Prof. Ioan Mircea Bogdan

(Continuare în pag. a 4-a)

Simbolul Credinței

(Continuare din pag. 1)

pre Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul (Ioan 3, 13; 6, 32; 8, 27—28; 10, 30; 14, 28; Mat. 8, 20; 16, 13, 16—17 și multe altele), despre Iisus Hristos cel Unul (I Cor. 8, 6; Efes. 4, 5).

4. Se numesc urmări sau consecințe ale unirii ipostatice adevăruri de credință cuprinse în unirea ipostatică sau care decurg nemijlocit din aceasta, prin ele punându-se pentru noi în lumină mai deplină conținutul unirii ipostatice. Acestea sînt: a) comunicarea însușirilor; b) îndumnezeirea firii omenești și lipsa de păcat; c) o singură închinare lui Iisus Hristos (adorarea); d) Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu.

a) Comunicarea însușirilor înseamnă că, dată fiind unitatea de persoană în Iisus Hristos, firii dumnezeiești i se atribuie însușiri omenești iar firii omenești i se atribuie însușiri dumnezeiești, fără ca firile să se amestece sau să se schimbe. Iisus Hristos fiind unul și neîmpărțit are și cele dumnezeiești și cele omenești, putîndu-se spune că Hristos Dumnezeu a cîștigat Biserica cu singele Său (Fapte 20, 28), că a pățimit (Evrei 5, 8), că moartea Lui a adus împăcarea cu Tatăl (Rom. 5, 10; I Petru 3, 18); iar despre Hristos-omul că este din cer (I Cor. 15, 47), că este coborît din cer și este în cer (Ioan 3, 13), că poate ierta păcatele (Luca 5, 24), că este judecătorul universal (Matei 25, 31—46). Prin comunicarea însușirilor, datorită unității persoanei și întrepătrunderii reciproce a firilor, lucrările lui Iisus Hristos sînt dumnezeiești și omenești în același timp. Este vădit că modul comunicării însușirilor, ca peste tot unirea ipostatică, întrece puterea de înțelegere omenească.

b) Îndumnezeirea firii omenești în Iisus Hristos înseamnă ridicarea acestei firi la cel mai înalt grad de desăvîrșire cu putință pentru ea, adică la asemănarea cu Dumnezeu, fără ca ea să înceteze de a fi omenească. Îndumnezeirea este îmbogățire cu plinătatea harului și împodobire cu toată virtutea, din cauza unirii cu firea dumnezeiască în aceeași persoană.

Lipsa de păcat a lui Iisus Hristos (Ioan 8, 46; I Ioan 3, 5; I Petru 2, 22; Evrei 4, 15) este cuprinsă în îndumnezeirea firii omenești, ca o față a acesteia, căci, prin unirea ipostatică, voința omenească este unită personal cu voința dumnezeiască a lui Dumnezeu întrupat. Astfel că Dumnezeu fiind cel întrupat și conducător unic al celor două firi, în El nu poate pătrunde păcatul, nepăcătuirea Lui avînd caracter absolut, El neputînd nici voi răul. De aceea, în unire cu Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, putem ieși învingători în lupta cu ispita și păcatul.

c) Lui Iisus Hristos se cuvine o singură închinare, anume adorare, atît după dumnezeirea cît și după omenitatea Sa, pentru că El este unul și nu se împarte, ca să i se poată aduce adorare după firea dumnezeiască și venerare după cea omenească. Amîndouă firile sînt proprii persoanei Fiului și Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat, adorarea convenindu-se astfel întregimii persoanei Sale, deci Lui cu cele două firi, împreună, nedespărțite (Ioan 5, 23; Filip 2, 10).

d) Fecioara Maria este adevărată

Născătoare de Dumnezeu, pentru că Cel născut din ea este Dumnezeu, Fiul unul născut al lui Dumnezeu, nu altul, același care era din veșnicie și aceeași Persoană divină pentru veșnicie, și înainte și după întruparea Sa. Firea omenească a lui Iisus Hristos este unită ipostatic, personal, cu firea Sa dumnezeiască, astfel că Fecioara Maria nu este născătoare de om, ci Născătoare de Dumnezeu. Căci dacă cel ce se zămisleşte și se naște din ea, în chip minunat, este Dumnezeu adevărat, atunci firește că ea este Născătoare de Dumnezeu.

5. Adevărul unirii ipostatice are o foarte mare importanță în credință, căci prin unirea ipostatică Iisus Hristos este adevărat Mîntuitor. Dumnezeu fiind, mîntuirea înfăptuită de El are putere și valoare absolută; iar om fiind și reprezentînd omenirea, mîntuirea apare ca operă a omenirii. Pe de altă parte, din punct de vedere moral, unirea ipostatică este modelul unirii morale a omului cu Dumnezeu: Așa cum Hristos prin unirea ipostatică stă în unire perfectă a voinții Sale omenești cu voința Părintelui Său, tot așa și omul are menirea ca, prin har, să stea în unire a voinții lui cu voința lui Dumnezeu, să fie „asemenea chipului Fiului Său“ (Rom. 8, 29), al lui Hristos. Iisus Hristos ne este astfel și pilda morală supremă.

Unirea ipostatică, începută odată cu zămislirea ca om a Mîntuitorului, rămîne pentru totdeauna nedespărțită. Adică, firea omenească luată de Fiul lui Dumnezeu la zămislirea Sa rămîne pentru veșnicie unită personal cu firea Sa dumnezeiască. Mîntuitorul pătimește, moare, înviază și se înalță la cer cu trupul, și tot așa va apare și la a doua venire (Matei 25, 31), păstrîndu-l și în împărăția lui fără sfîrșit (Luca 1, 33; Ioan 12, 34; Evrei 7, 24; I Petru 3, 19). Nici un moment, nici între moarte și înviere, deși sufletul este atunci despărțit de trup, unirea ipostatică nu se desface, pentru că și în acel timp atît sufletul cît și trupul Mîntuitorului sînt unite, fiecare, cu firea Lui dumnezeiască. De aceea, Mîntuitorul rămîne pentru totdeauna Mîntuitorul nostru „și poate să mîntuiască desăvîrșit pe cei ce se apropie, printr-insul de Dumnezeu, căci pururea e viu ca să mijlocească pentru noi“ (Evrei 7, 25).

Cunoscînd noi și cugetînd asupra nepătrunsei taine a Întrupării și Unirii ipostatice, a înomenirii lui Dumnezeu, fapt prin care firea noastră este însușită de Dumnezeu-Cuvîntul, apoi jertfită, înviață, îndumnezeită și înălțată, deci unită cu Sfînta Treime, prin Fiul, și păstrată de Acesta pentru veșnicie, să ne umplem sufletul de neîmpuținată iubire către Dumnezeu, de credință dreaptă și nezdruclinabilă în El, așa cum ne învață Biserica noastră, și de nesfîrșită recunoștință pentru tot binele pe care Părintele cereșc neîntreștă îl revarsă peste noi dacă ne deschidem Lui, hotărîndu-ne astfel ca în chip neabătut să-i urmăm voința arătată în povața și poruncile Lui; căci numai cel ce are și păzește poruncile dumnezeiești iubește cu adevărat pe Dumnezeu, bucurîndu-se de bunătățile iubirii Lui (Ioan 14, 21).

Gheorghe Șora

VASILE GOLDIȘ, MILITANT PENTRU DESĂVÎRȘIREA IDEALULUI NAȚIONAL

Editura „Facla“, 1980

Noua carte a lui Gheorghe Șora despre o mare personalitate a românilor se înscrie firesc în preocupările autorului, *dedicate lui Vasile Goldiș*.

Este meritul cercetătorului timișorean de a se fi plecat cu pasiune și rigoare științifică asupra unor publicații greu accesibile, în arhive și biblioteci, pentru a reînvia o personalitate, figura luptătorului național transilvănean, unul din fruntașii românilor ardeleni din epoca unirii. Monografia aceasta, anticipată de editarea volumului de Scrieri, este rezultatul unei adevărate pasiuni pentru opera gânditorului de talie europeană, Vasile Goldiș.

„Tot ce s-a scris despre Goldiș sau aproape tot (...) este înmănunchiat în actuala carte ce s-a scris despre Vasile Goldiș s-a îmbogățit cu numeroase și importante lucruri

noi, rod al cercetării asidue și conștiințioase a autorului.

Este, de aceea, lucrarea de față cea mai completă și mai bogată biografie intelectuală și politică-patriotică a lui Vasile Goldiș, apărută pînă acum“ (Stefan Pascu, Cuvînt către cititori).

Personalitatea marelui patriot transilvănean s-a manifestat multilateral; publicist și luptător politic, om de cultură, istoric și filozof, pedagog strălucit, inițiator și militant pentru realizarea unor acțiuni social-economice, social-politice și culturale.

Cartea, abordînd fiecare aspect în parte, evidențiază o concepție de ansamblu.

Capitolele se întregesc, sînt legate prin fire nevăzute, conținînd idealurile sociale și naționale în slujba

Marius Terchilă

(Continuare în pag. a 4-a)

Din tezaurul nostru de tradiții

Armindenul și maiialul

Sînt cunoscute împrejurările în care la 3 ani după greva de la 1886 a muncitorilor din Chicago — grevă sîngeros reprimată — s-a hotărît ca această zi să fie cinstită de muncitorime ca sărbătoare internațională a muncii, ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii din lumea întreagă. Se împlinesc 94 de ani de atunci. An de an, în condiții de legalitate sau de ilegalitate, muncitorimea de pretutindenea — mai puțin cea din țara în care a avut loc greva amintită, unde Ziua Muncii se sărbătorește în prima duminică a lunii septembrie — a făcut uz de toate mijloacele pentru a transforma această zi într-un portdrapel manifest al doleanțelor ei sociale și politice, lărgindu-și și întărindu-și solidaritatea națională și internațională, iar pe plan local mai buna cunoaștere și apreciere reciprocă prin serbări și petreceri la iarbă verde.

Dar participanții la Congresul socialist din 1889 nu știau că undeva în lume exista un popor — pe atunci lipsit de unitate statală, dar trăind de veacuri într-o uimitoare unitate spirituală — pentru care cinstirea zilei de 1 mai era o tradiție străveche. Este adevărat că nu avea investitură social-politică această cinstire tradițională. Implica însă aspecte ale muncii, implica chiar și o solidaritate locală, de familie sau de vecinătate. Orientările spre această solidarizare acționau mai adesea împreună. Motivația era o masă comună cu petrecere și desfășurare avea loc indiferent dacă timpul era frumos sau urît. În primul caz cadrul natural era de la sine înțeles. Dacă timpul se strica participanții nu se risipeau, ci se mutau în casă.

Această sărbătoare tradițională a zilei de 1 mai strămoșii noștri au numit-o *arminden*. În calendarul creștin ortodox în ziua de 1 mai este înscrisă cinstirea proorocului Ieremia. Filația numelor este evidentă, mai ales dacă ținem seama de paleoslavul „Jeremin(u) — dini“ (ziua lui Ieremie), cu trecerea lui „er“ în „ar“, ca în atîtea alte cazuri. Numai cîteva zone foarte restrînse, mai ales din Banat, armindenul se mai numește și *păui* sau *băui*. Tot atît de rare sînt și așezările în care arminden se numește verdeața pusă la poartă în ajun de Sf. Gheorghe sau de Ispas. Pe alocuri se pune de două ori:

la una din aceste sărbători și la 1 mai. Că inițial a fost numai de 1 mai o dovedește numele.

În ziua de 30 aprilie se obișnuia ca aproape din fiecare familie să plece un tînăr în pădure și să aducă un copăcel verde — brad, fag, stejar, salcie etc. — sau măcar o creangă mai dreaptă și mai lungă. Acașă se curăța, lăsîndu-se doar un smoc de frunze la vîrf. Pe alocuri coaja acestei prăjini se creșta cu motive geometrice și se împodobeau cu unele panglici colorate. Seara se împlînta în fața casei și din această clipă se numea arminden. Aducerea din pădure avea loc fără vreun ritual. În unele zone restrînse din Transilvania și Banat copăceii erau aduși de flăcăii satului. Ei îi curățau și-i împodobeau pe ascuns, iar noaptea tîrziu îi împlîntau în dreptul casei în care locuia fata pe care o îndrăgeau sau a caselor de notabilități locale. Toți, în ziua de arminden — 1 mai — aceștia aflau cine le-a cinstit casa și flăcăul respectiv devenea invitat de onoare al familiei. La masa sau „praznicul armindenului“, fie că avea loc în pădure, în grădină, sub un nuc din curte sau în casă, participau rudele, vecinii, prietenii și chiar oaspeți străini de sat. Servea tineretul casei și dintre bucate și băuturi nu puteau lipsi mielul la frigare și vinul roșu tratat cu pelin. Uneori erau chemați și lăutari și în timp ce vîrșeau se îndemnau la pahare, tineretul juca.

De la început în mijlocul mesei se așeza un castron cu grîu curat, iar alături o cană cu vin roșu. În grîu se împlînta o crenguță tăiată din copăcelul de la poartă, numindu-se „armindenul de grîu“. Ziua însăși se numea Arminden. Cel de la poartă rămînea acolo pînă cîdea, dar în cele mai multe locuri pînă după treieratul grîului. La prima pîine de grîu nou armindenul de la poartă (sau „stîlpul de arminden“) devenea o parte jeruitor (trăgea și împingea jarul în toate părțile cupitorului), iar cu restul și cu crenguțele curățate se ardea cupitorul. Din pîinea aceasta (uneori colăcei) trebuia să mînce toți ai casei pentru sănătate și noroc. Pe alocuri fetele dăruiau o felie de pîine sau un colăcel și flăcăului drag, crezînd că astfel îi va deveni și ea dragă lui.

Asupra originii obiceiului s-au creat o serie de legende, toate avînd ca

temă urmărirea Mîntuitorului Hristos sau a apostolului Filip de către Irod sau farisei. Controlînd casa cu casă, seara au pus pe ultima ca semn o creangă, o nuia sau un băț, ca să știe de unde să continue a doua zi. Dimineața însă au fost dezorientați, găsînd semnul pe toate casele, fapt care L-a salvat pe Domnul sau pe apostolul Filip. Sub titlul „Armindenii“ una dintre legende a fost transpusă în versuri de Coșbuc: „...Au pus ca semn de mărturie / În fața casei o nuia / ... / Că ei la casa fiecare / Ca semn cîte-o nuia găsesc...“. N. Beldiceanu are de asemenea o poezie intitulată „Armindenul“: „...Jos sub nucul aromatic toți la umbră se așează / Cobza, naiul și vioara pe Arminden îl serbează...“. Am putea adăuga aici că totuși nu-l serbau altădată decît atunci cînd cădea într-o zi de miercuri sau de vineri. Îl împlîntau doar în fața caselor.

Dacă armindenii se împlîntau în fața fiecărei case, obștea ștelor se îngrijea să se aducă și un copăcel mai înalt — de obicei un brad subțire care se curăța pînă la smocul din vîrf, se împodobeau și se fixa în pămînt chiar în ziua de 1 mai, la marginea așezării, acolo unde începeau ogoarele. Acest arminden colectiv se numea *maial*. Era un autentic monument arboricol și ridicarea lui genera o adevărată festivitate obștească. Cei care nu aveau arminden sau aveau dar le lipseau lăutari la masă, în jurul maialului petreceau și jucau. Cu vremea, mai ales în Transilvania, toate serbările și petrecerile cîmpești au primit numele de maial, fie că aveau loc la 1 mai, fie în restul zilelor lunii.

Atît armindenul, cît și maialul marcau încheierea primei etape a muncilor agricole: semănatul. Ambele erau o reminiscență magică din complexul arhaic de ceremonii prin care se invoca fertilitatea. Simbolizînd soarele fecundator, ele girau încolțirea și rodnicia semînturilor depuse în pămîntul-mamă.

A rămas practica tradițională pentru că era legată de muncă, pentru că era frumoasă, veselă, antrenantă și mai ales pentru că era identificatoare, păstrînd și afirmînd în plan spiritual solidaritatea noastră națională.

C. L. Dragu

Un mare cărturar: TIMOTEI CIPARIU

S-au împlinit, de curind, 175 de ani de la nașterea lui Timotei Cipariu, unul dintre cei mai aleși cărturari pe care i-a dat poporul nostru, în epoca modernă.

Născut în comuna Pănade, lângă Blaj, și-a legat viața întreagă de orașul de la îmbinarea celor două Tîrnave. Prin activitatea sa prodigioasă, desfășurată în întregime acolo, Cipariu a contribuit la creșterea faimei țării noastre, întocmai ca marii lui înaintași, creatorii Școlii Ardelene. Acolo a învățat, punindu-și, de la început, în uimire, magistriei, și acolo a funcționat, ca profesor, pînă la sfîrșitul vieții, în 3 septembrie 1887.

A fost, viața lui întreagă, un învățat, stăpînit de o curiozitate științifică puțin obișnuită și de o mare putere de asimilare. Fără să beneficieze de vreo specializare în străinătate, a reușit să-și însușească, numai prin mijloacele pe care i le punea la dispoziție Blajul, cunoașterea principalelor limbi de cultură din lume: greaca, latina, ebraica, araba, germana, engleza, spaniola, la care se mai adăugau siriana, italiana, maghiara, ca să nu mai pomenim de altele cîteva, pe care chiar dacă nu le stăpînea, în toată puterea cuvîntului, le putea utiliza.

Ca profesor la școlile din Blaj, nu era unul obișnuit. Sarcina lui nu se mărginea la îndatoririle, fie ele îndeplinite în modul cel mai exemplar de la catedră. Era un îndrumător al poporului, în sensul că n-a existat acțiune, cît de cît însemnată, pe plan cultural-educativ ori politic, pentru care inima lui să nu bata și vorba lui înțeleaptă să nu se facă ascultată.

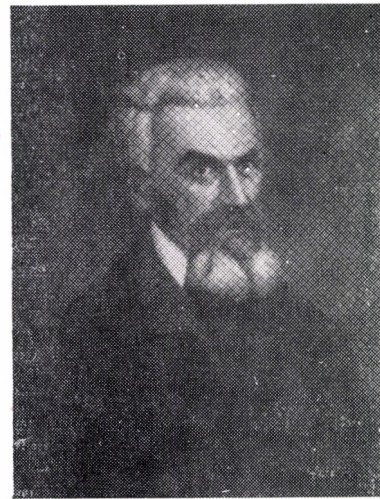
A condus ziare și reviste, se numără printre factorii de răspundere din Transilvania, în timpul revoluției de la 1848 și printre organizatorii marii Adunări populare de pe Cîmpia Libertății. A fost membru fondator al „Astreii” și al Societății Academice, devenită, nu peste multă vreme, Academia Română. A înființat și a condus cea dintîi publicație românească, scrisă în întregime în alfabet latin („Organul luminării”, 1847—1848), după cum tot lui îi datorăm și prima revistă de specialitate („Arhiva pentru filologie și istorie”, Blaj, 1867—1872).

Timotei Cipariu a fost cel dintîi român care a subliniat valoarea poeziei populare și pe cea a textelor românești vechi. A inițiat studiile de istoria limbii și a stăruit asupra legăturii care există între istoria unui popor și limba lui națională, a militat pentru un teatru românesc în Transilvania și a fost preocupat de educarea maselor, prin cultură. Din cînd în cînd, în rarele clipe de răgaz a fost ispițit și de muze și a scris versuri. Este cel dintîi român care ne-a dat un tratat de poetică și a contribuit, alături de alți contemporani, la definitivarea terminologiei filozofice, în limba noastră.

Dar meritul său cel mai mare a fost stabilit de aportul pe care l-a adus în cercetările cu caracter filologic. Sistemul său ortografic s-a bucurat, multă vreme, de atenție deosebită, mai ales în Tran-

silvania, iar inițierea studiului istoric, al limbii naționale, constituie un mare pas înainte, în disciplina noastră. Nu vom uita că, în vederea lămuririi diverselor aspecte din trecut, ale limbii, Cipariu recurge, iarăși printre cei dintîi, la compararea stărilor de lucru cu situația din celelalte limbi romanice.

Specialiștii de mai tîrziu au văzut, în general, în Timotei Cipariu, nu numai un mare predecesor ci și un adevărat deschizător de drumuri. Este destul să ne gîndim că printre cei care i-au elogiât activitatea pot

fi pomeniți: Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, Lazăr Șăineanu, I. Pop-Reteganu, A. Philippide, George Coșbuc, Ov. Densusianu, Sextil Pușcariu și alții. I s-au făcut și obiectii, se înțelege, legate, cele mai multe, de sistemul ortografic etimologist. Dar chiar cei care au formulat unele rezerve asupra activității lui științifice, au recunoscut orizontul larg sub care s-a mișcat cărturarul blăjean, precum și obiectivitatea deplină de care a dat dovadă.

O imagine completă, apropiată de ceea ce a reprezentat Cipariu în epocă și continuă să reprezinte în cultura noastră națională, s-ar obține numai reproducînd toate elogiile care i s-au făcut. Dar acest lucru nu se poate realiza aici, în spațiul de care dispunem. Și, atunci, ne vom mărgini doar la o singură apreciere, aceea a lui Alexandru Philippide, care, împotriva severității cu care i-a criticat, aproape fără excepție, pe cei ale căror lucrări i-au atras atenția, de la B. P. Hasdeu pînă la Gustav Weigand și la Ovid Densusianu ori la Sextil Pușcariu, îi acordă lui Timotei Cipariu, un credit de care puținii savanți s-au putut bucura vreodată:

„Pe vremea aceea era un om, Timotei Cipariu, și omul acela și zi și noapte era numai cu cartea în mînă, și cînd dormea, dormea pe scaunul de la masa de lucru. Știa multe limbi, atîtea cîte toți specialiștii români de astăzi la un loc luați nu știu, și citește toți scriitorii români din sec. XVI și XVII din scoarță în scoarță, și un mic rezumat din această muncă de erou a publicat într-o capodoperă, *Principii de limbă și scriptură*.”

Contactul lui Cipariu cu textele vechi și cu limba vorbită l-a scu-

tit de exagerările în care au căzut colegii săi de generație, reprezentanți ai curentului latinist. Adept al sistemului etimologic, în ortografie, el nu nega rolul principiului fonetic, despre care susținea că nu poate duce la unitatea limbii, ci, dimpotrivă, la diversificarea ei. Într-o vreme în care aproape toți cărturarii noștri erau în căutarea unui drum pe care trebuia să se ajungă la o limbă literară unică, Cipariu, împotriva pregătirii sale teologice, își dădea seama că limba bisericească, pentru care au pledat I. Heliade-Rădulescu, Constantin Negruzzi și alții nu mai putea îndeplini această sarcină, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; ea putea fi considerată, cel mult, un punct de plecare, baza pe care urma să se clădească limba literară modernă. Idei asemănătoare vom întîlni, mai tîrziu, la George Coșbuc și la Ovid Densusianu.

Trebuie subliniat faptul că Cipariu, deși a activat într-o vreme în care filologia aproape nu exista, ca știință, a îmbinat studiul istoric al limbii cu observația permanentă a stărilor de lucru din limba vremii sale, după cum, în studiul limbii contemporane, se sprijinea, în aceeași măsură, pe considerații de natură istorică.

Nu-i de mirare, prin urmare, că în *Principii de limbă și scriptură*, operă de gramatică istorică prin excelență, autorul se sprijină pe limba vorbită și pe dialecte, de unde ia numeroase exemple, iar în *Gramatica limbii române* incursiunile de natură istorică se întîlesc la tot pasul.

Viziunea clară a marelui învățat, ca și metoda de lucru, cea mai științifică posibil, fac ca opera lui Timotei Cipariu să-și păstreze, încă, actualitatea și să constituie, în continuare, un adevărat model pentru cei ce se ocupă cu studiul limbii naționale. Iar patriotismul său luminat, ca și buna credință în relațiile cu alții ori democratismul înaintat, sub semnul căreia a acționat toată viața, pot constitui, sintem siguri, modele necontestate de comportare. Unele dintre cuvîntările sale ar putea sta cu cînte în cele mai prețioase antologii. Cine ar putea să citească fără o emoție cu totul superioară cuvîntul rostit la inaugurarea „Astreii” (1861) ori pe cel din sesiunea care a avut loc un an mai tîrziu, în iulie 1862, la Brașov, din care ne permitem să împrumutăm acest final:

„Dea cerul ca, precum toți sintem de un sînge, toți ne-am îndulcit de la sînul mamei noastre cu aceleași cuvinte dulci, toți ne sintem frați, — oricît ne despart munții și văile și oricît ne împart stările politice... — tot numai una sîm, o națiune, o limbă, o literatură. Și dacă pe alt cîmp românul a tăiat în bucăți și purcede pe căi diferite, uneori cu totul contrarii, dar cel puțin în literatură, în pașii către cultură, numai un corp și numai un suflet sîm fie. Atunci, orice despărțiri politice și sociale... ne vor tăia de laolaltă, dar spiritul națiunii și geniul român va tînde aripile sale peste toți fiii lui Traian și-i va ține legați întru legăturile păcii, frăției și unității naționale. Așa sîm fie în veci. Amin.”

G. Istrati

Cu privire la cumpătare

Mulți dintre noi — pe lângă dragostea de muncă, de adevăr, de cinste, de omenie — am învățat de la părinții noștri, încă din pruncie, și cumpătarea sau echilibrul în toate, buna chibzuință, spiritul de economie cît și fuga de risipă. Era desigur în aceste îndemnuri pe care le primeam și ecoul unor vremi de lipsuri și mari greutăți prin care au trecut înaintașii noștri, bineștiindu-se că cine a dus odată lipsă de piine nu-și permite s-o arunce la coș atunci cînd o are chior din belșug.

În deprinderile spre cumpătare se oglindește în același timp și bunul simț al poporului nostru, care este împotriva a tot ce este nefiresc, popor ce ține oștea vieții pe o linie de mijloc, dovedită totdeauna a fi „de aur”. Așa se face că, între altele, poporul român se caracterizează și prin mult echilibru, prin multă cumpătare, prin fuga de extreme, de orice natură ar fi ele, din astfel de plămădă spirituală născîndu-se și zicala:

Cumpăna, nepoate,

E bună la toate — zicală care cuprinde un mare adevăr valabil pentru toate compartimentele vieții omenestii și pentru toate epocile.

Sintem martorii unor acțiuni de mare amploare, atît pe plan național cît și pe plan internațional, care urmăresc folosirea cu chibzuință, rațională, a tuturor bunurilor pe care planeta noastră ni le pune la dispoziție, pentru ca de ele să aibă parte, într-un mod cît mai echitabil, toți fiii Pămîntului. Președintele țării noastre are și în acest sens un merit deosebit, confirmat din nou pe plan internațional și în acest început de primăvară, prin inițiativele lansate și susținute de mai mulți ani privitoare la o nouă ordine economică în lume.

Utilitatea acestor acțiuni este ușor de înțeles. Constatăm cu toții că într-o gospodărie cît de mică, într-o familie, pentru ca viața să se desfășoare cît mai firesc, spre binele tuturor membrilor familiei, este necesar un consum echilibrat de mîncare și băutură, fără excese deci, este necesară consumarea cu atenție a curentului electric, numai unde și cînd este nevoie, a energiei pentru încălzit, deplasarea cu mașina personală, acolo unde există, numai unde este absolut trebuitor, este necesară, în sfîrșit, administrarea chibzuită a resurselor și bunurilor de orice fel de care dispunem. Același lucru este valabil și pe planul vieții mondiale, adică o gospodărire rațională și o împărțire echitabilă a resurselor planetei pentru toate popoarele, căci la bucuria vieții toate au dreptul în chip egal.

Așa se face că în discuțiile cu caracter internațional privitoare la limitele resurselor a fost introdusă chiar ideea definirii nevoilor reale ale unui om. Și pe bună dreptate, căci aceste nevoi de la un moment dat nu mai dau satisfacții — cum potrivit subliniază undeva o mare personalitate științifică și politică din țara noastră — născîndu-se o abateră de la nevoile reale și legitime ale omului. Există adică un prag peste care surplusul, abundența — cum este în societatea de consum — este inamicul împlinirii și fericirii omului, excesul și risipa făcîndu-se cu pretul deficitului și lipsurilor altora.

Precum vedem, cumpătarea, echilibrul sau cumpăna, cum așa de potrivit exprimă zicala noastră populară, devine din ce în ce mai mult un fel de virtute socială, de care trebuie să țină seama toate obștiile omenestii.

Pentru noi, ca fii ai Bisericii Ortodoxe, cumpătarea este mai mult decît o însușire pozitivă potrivită pentru orice om și orice societate, este chiar o virtute morală cardi-

nală, cu înțelesuri pentru viața de aici și cea veșnică.

Fiind, după învățătura Bisericii noastre, o ființă psiho-fizică, creștinul adevărat este îndatorat să-și pună permanent și cît mai deplin de acord voința și viața sa cu voia lui Dumnezeu, Părintele nostru creștin. Voia lui Dumnezeu este cuprinsă, după cum știm, nu numai în învățătura Bisericii, în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, ci și în sufletul nostru. Din acest motiv este necesar ca pornirea trupului, ale cărnii, să fie mereu puse de acord cu legile sufletului, care este principiul guvernării din ființa noastră, fapt care-l făcea pe Sf. Apostol Pavel să spună așa de potrivit: „Îmi strung trupul și-l supun ascultării” (I Cor. 9, 27). În această lucrare, atît de folositoare pentru demnitatea noastră ca oameni și creștini, un loc de seamă îl ocupă *cumpătarea*.

Registrul cumpătărilor este desigur destul de întins, începînd cu gândurile noastre, care de asemenea au nevoie uneori de dirijare, de strînere, cu privirile noastre, cu vorba noastră, cu mîncarea, băutura, instinctul de conservare, pînă la ținuta noastră vestimentară și la grija cum folosim toate bunurile acestui pămînt.

Tot o vorbă românească spune că mîncăm ca să trăim, nu trăim ca să mîncăm. Avem deci fiecare obligația de a ne hrăni trupul, nu însă de a-l îmbuiba, adică să ne facem din mîncare, care este un mijloc, un scop al vieții. Este știut, și medicina modernă ne-o confirmă zi de zi, că lipsa de cumpătare în mîncare uzurpă nu numai puterile sufletului, ci și ale trupului. „Nu fi nesățios în nici o desfătare — ne spune Sf. Scriptură — și nu te aplice la mîncări multe. Căci în mîncările cele multe va fi durere și nesațiu va veni pînă la îngrețoare. Pentru nesațiu mulți au pierit, iar cel înfrînat își va înmulți viața” (Înt. lui Isus Sirah 37, 32—34). „Nu ațtea rele pricinuite marea, cînd iese din hotarele ei, pe cît poate pricinui sufletului și trupului nostru un stomac neînfrînat” — spune Sf. Ioan Gură de Aur. Pildă ne stă în această privință bogatul căruia i-a rodit țarina, care — în loc să folosească rațional, dînd și celor lipsiți din bunurile cu care Cerul i-a binecuvîntat țarina — s-a pus pe mîncat și băut, acestea fiind singurul țel al vieții sale, dar care, după cum știm, i-au grăbit vertiginos și rușinos sfîrșitul.

Aceleași neajunsuri, ba uneori mai mari, le produce și lipsa de cumpătare în băutura amețitoare. Știm că ele au fost lăsate de Dumnezeu atît pentru a ne „înviesi inima”, cum zice Psalmistul, adică spre bucuria sănătoasă a vieții, cît și ca medicament. „Folosește și puțin vin pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni” — scrie Sf. Apostol Pavel ucenicului său Timotei (I Tim. 5, 23). Frîngerea cumpătărilor însă în consumarea de băuturi alcoolice duce la extrem de mari neajunsuri pentru cei în cauză, pentru familiile lor, pentru societatea în mijlocul căreia trăiesc. Se știe de asemenea că îmbuibarea de mîncare și băutură și cu deosebire beția se asociază adesea cu alte patimi, ceea ce ne întărește și Sf. Părinte cînd spun că „îmbuibarea este căpetenia patimilor” (Sf. Ioan Gură de Aur), sau „lăcomia de mîncare și băutură întărită patimile trupului” (Sf. Simion al Tesalonicului).

Extrem de primejdioasă — pentru ins și societate, ba uneori urmările ei nefaste se răsfrîng pe o arie foarte largă — este și lipsa de cumpătare în acumularea de bunuri materiale. Noi, ca fii ai Bisericii, știm și trebuie să avem mereu acest lucru înaintea ochilor noștri sufletești, că

Arhid. Gh. Papuc

(Continuare în pag. a 4-a)

Omagiul adus de „Telegraful Român” lui Timotei Cipariu la trecerea sa la cele veșnice:

„Sînt rari bărbații care se pot măsura cu Timotei Cipariu, și astfel e naturală jalea ce a cuprins toată inima românească la apunerea lui, provenită chiar și la o vîrstă atît de frumoașă; dar neputînd schimba rîndul firei, îi zicem: Dormi în pace, lucefăr al națiunii. Tu ai știut întoarce înțelepțește foile vieții. Generațiunile îți vor fi recunoscătoare!” [Extras din nr. 88/27 august (8 septembrie) 1887].

Mînia, păcat capital

Mînie, supărare, furie. Iată gradația ascendentă a unor termeni identici, care diferă doar prin intensitatea cu care se afirmă.

Mînia odrăsește mai întîi tulburarea sau vrajba. La rîndul ei, supărarea se manifestă inițial ca o răcire pronunțată a dragostei, dar în stare evolutivă, ea culminează cu ura. În fine, furia odrăsește păcatul uciderii. Această explicație justifică cel mai bine senzația definitorie a păcatului capital în calitate de „rădăcină a celor mai multe păcate”.

Depărtează-te de vrajba și vei împuțina păcatele, că omul mînios va ațța vrajba (Is. Sirah 28, 8).

Cît este de păgubitoare vrajba ca tentativă a devastării sufletului de comoară păcii, ne spune mai întîi Avraam; el

prefață în locul vrajbei, despărțirea de nepotul său Lot. Oile lor se înmulțiseră; pășunile nu mai erau îndestulătoare. De aceea, păstorii ajunseseră la sfadă. „Atunci a zis Avram către Lot: Să nu fie sfadă între mine și tine, între păstorii mei și păstorii tăi, căci sîntem frați...; despărțete-te dar de mine! Și s-au despărțit ei unul de altul” (Geneză 13, 6—11).

Supărarea este întoarcerea feței dinspre aproapele. „M-am supărat pe el”, adică am sedimentat în inima mea mînia cea împotriva lui, auzim adeseori spunîndu-se în vorbirea zilnică. Din acest moment începe vorbirea de rău a aproapelei. Cel supărat îngăduie „soarelui să apună peste mînia sa”.

De aici, pînă la ură nu sînt mulți pași. Omul supărat se desparte de bună voie de Dumnezeu, după cum ne spune Sf. Evanghelist Ioan: „De va zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească” (I Ioan 4, 20).

Și supăratul, prins în mreaja celui rău, își încarcă sufletul cu o ucideră în efegie, lovind în ceea ce este „chip al lui Dumnezeu în om”.

De aceea, s-a formulat acest cuvînt de sfînt inspirație — epistolară: „Oricine urăște pe fratele său este omorîtor de oameni și știți că orice omorîtor de oameni nu are viață veșnică, dănuitoare în el” (I Ioan 3, 15).

Apoi, ferească Dumnezeu de ceasul cel mai rău, care nu este altul, decît stăpînirea sufletului de către puterea diavolului, căci supărarea degenerată în furie îl mîna pe bietul om la uciderea sau schilodirea fizică a celui pe care-l urăște.

Is. Sirah îndeamnă: „Cu cel mînios nu te sfădi și nu străbate pustiu cu el, căci a vărsa sînge este pentru el nimica toată și unde nu vei avea ajutor, te va doborî” (Is. Sir. 8, 16).

Daniela Severian

(Continuare în pag. a 4-a)

Gheorghe Șora

VASILE GOLDIȘ, MILITANT PENTRU
DESĂVÎRȘIREA IDEALULUI NAȚIONAL

Editura „Facla”, 1980

(Continuare din pag. a 2-a)

cărora s-a situat Vasile Goldiș — om politic, gânditor, patriot și luptător pentru cauza marelui român. Chiar titlurile capitolelor, deosebit de sugestive, marchează o gradăție a avântului patriotic ce l-a caracterizat pe Goldiș: Sub greua coroană a Pajurei, Cultură și naționalitate, În vîltoarea luptei, Toată suflarea românească la Alba Iulia.

O mare parte din lupta sa pentru emanciparea națională — după cum reiese din titlul al II-lea — s-a desfășurat pe tărîm cultural. Caracterizat printr-o vastă cultură, înzestrat cu o nepolitită sete spirituală, Vasile Goldiș a înțeles marea importanță socială și națională a culturii. Văzînd în acest element un determinant hotărîtor al vitalității unui stat, marele patriot o gîndea de pe o platformă democratică, ca expresie a sufletului maselor. Semnificativ pentru democratismul lui este și faptul că atribuie o mare importanță rolului femeii în planul propășirii culturii naționale. Sînt menționate cu discernămint în lucrare, din perspectiva actualității, preocupările etnografice, de artă populară, folclor. În strînsă legătură cu idealurile naționale și sociale, cu dragostea pentru popor, se vădesc și ideile privitoare la literatură. Din discursuri răzbate dragostea și admirația pentru Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Caragiale ș.a. A contribuit la popularizarea operei lui Eminescu, în care vedea pe poetul cetățean, apostol al națiunii, precursor al unității politice a neamului nostru. Ca profesor a căutat să explice elevilor acele simboluri capabile să dinamizeze conștiința națională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului.

Ideile pedagogice ale lui Goldiș, autor de manuale școlare, dascăl distins, se vădesc și ele străbătute de patriotism și democratism, deschise larg unor puncte de vedere moderne. L-a preocupat în cel mai înalt grad cultivarea la elevi a sentimentului de

mîndrie și demnitate națională. Conștiințiozitatea și corectitudinea exemplară, înțelegerea superioară a legilor educației, respectarea particularităților de vîrstă, principiului accesibilității dovedesc o concepție didactică solidă și deosebit de actuală. Ultimul capitol ne apare ca o încununare, un moment de vîrf în activitatea lui Vasile Goldiș, căci în fața Marii Adunări Naționale de pe Cîmpul lui Horia, el a proclamat unirea „integrală pentru eternitate”.

Gheorghe Șora își propune și realizează în mod strălucit o analiză profundă a personalității lui Vasile Goldiș, a tuturor manifestărilor spiritului său polivalent, militant pentru pace și înfrățirea popoarelor, luptător consecvent pentru emanciparea țării sale de sub dominația străină.

Interesante sînt observațiile prin care Vasile Goldiș e raportat la mari figuri ale trecutului, la contemporanii săi: „Încălzindu-se la flacăra vie a eroismului național, a preluat torța nestînsă a curajului și bărbăției exemplare cu care un popor se legitima în fața istoriei, afirmîndu-și voința și aspirația supremă spre libertate, într-o epocă de maximă expansiune a instinctelor hrăpărețe și de dominație a imperialismului deghizat sub lozinca demagogică a progresului economic și a binefacerilor sociale”. Asemenea idei, ca și altele privitoare la rolul statelor naționale, la faptul că nu există libertate fără naționalitate, la cultură, învățămînt, vot universal, constituie tot atîtea puncte de rezistență în actualitate.

Telul harnicului cercetător Gheorghe Șora, de a realiza „o imagine fidelă cît mai apropiată de adevăr, a omului și a epocii”, de a o însuși, s-a concretizat într-o lucrare demnă de toată lauda.

Credem că personalitatea lui Vasile Goldiș va putea fi împlinită într-un viitor apropiat prin publicarea corespondenței acestuia, cele mai multe scrisori fiind deja în posesia autorului cărții de față.

Mînia, păcat capital

(Continuare din pag. a 3-a)

Profesorul universitar G. Vîlsan († 1935) a scris o carte intitulată „Sfaturi pentru studenți”. Urmărind să arate legătura între sănătatea trupească și cea sufletească, el abordează și patima mîniei, spunînd: „Nu este o altă deosebire între intoxicația cu ciuperci și cea cu mînie, fără numai că, prima se întîmplă fără voia noastră, iar a doua cu libera noastră voie”. La această constatare justă, nouă ne revine o completare și anume: mai este o deosebire între aceste două intoxicații, aceea în privința antidotului, precizînd că dacă antidotul intoxicației cu ciuperci ține de terapia medicală, antidotul mîniei ține de terapia spirituală.

Și ce credeți, care ar fi remedii acestei maladii care ține de domeniul terapiei spirituale?! Mai întîi, să ne gîndim că, dacă progresul pe tărîm medical înseamnă un minus de durere, atunci putem declara medicina preventivă, mult superioară medicinei curative.

De aceea și noi să apreciem acest preventiv, punînd ca stavilă în pragul inimii — stăpînirea de sine — gîndindu-ne că nu mînia va rezolva ofensa primită, necazul neprevăzut, ci numai Domnul și Dumnezeu nostru Iisus Hristos, care a zis: „Cine dintre voi, oricît și-ar pune mîntea, poate să adauge la statul său un cot?” (Matei 6, 27). Deci, către El să strigăm: „Doamne, ajută-mă”.

Dacă am făcut așa, atunci am cîștigat o luptă frumoasă pe arena desăvîrșirii morale. Dar aceasta este numai lupta inițială. De aici pînă la lupta finală, care este „iertarea din toată inima” avem de dat o luptă aprigă cu pofta ponegririi ori a vorbirii de rău. Și ca să ne dăm seama, în ce stadiu de sporire duhovnicească ne aflăm, să luăm aminte la următoarele trepte:

Pe treapta superioară ar fi sufletul căruia i s-a făcut ocară ca laudă. Pe a doua treaptă stau cei cărora nu li s-a făcut ocară ca laudă, dar de teamă să nu le încolțescă în inimă ghimpele vorbirii de rău, strigă fierbinte către Dumnezeu acolo, unde se găsesc în ceasul ispitirii și mulți dintre aceștia mărturisesc c-au trăit o minune mare: uită cu totul cuvintele de ocară și de rău din mîntea lor, ceea ce revarsă în ei un dar cereș care cuprinde și „iertarea cea din toată inima”.

Cei de pe treapta din urmă sînt cei care stau de vorbă cu tulburarea și zic: „Dar de ce nu i-am spus și eu cutare și cutare vorbă? Trebuia să-i fi zis mai multe!” Și iată cum păcatul de la rugăciunile serii „răzvrătire am cugetat”, pune stăpînire pe sufletul lor. Lor le reamintim că Mîntuitorul detestă creștinismul nominal: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Matei 7, 21). Și sîntem pe linia trăirii unui creștinism autentic cînd nu ignorăm iertarea „greșelilor noastre”.

Porunca iertării apropielii noastre este o condiție fundamentală pentru iertarea greșelilor noastre de către Dumnezeu: „Căci de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel cereș nu vă va ierta greșelile voastre” (Matei 6, 15).

În pilda celui ce datora zece mii de talanți ni se cere mai mult: „iertarea să ne fie din toată inima” (Matei 18, 35).

Apoi, ne poartă Omul-Dumnezeu pe culmile sublimului trăirii creștine: „Binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă prigonesc” (Matei 5, 44).

Și noi, nu ne dăm seama că, menținîndu-ne în sfera fragilității interioare, ne lipsim de bună voie, de rugăciunea „Tatăl nostru”, căci zicîndu-o, cererea de iertare ni se face blestem, suînd cam așa: „și nu ne ierta nouă greșelile noastre, precum nici noi nu iertăm greșelilor noștri”.

Procesul memorandist și presa germană . . .

(Continuare din pag. a 2-a)

etc.) precum și o serie de periodice: Le Journal des Débats, Le Figaro, Il Diritto, Il Parlamento, L'Étoile Belge, Daily News, Times și multe altele. „Condamnarea reprezentanților naționali ai românilor din Transilvania, în frunte cu dr-ul Rațiu — scria ziarul italian „Il Diritto” — pentru că au redactat Memorandul în numele neamului lor, va produce în lumea civilizată o impresie de dezgust”. Astfel, procesul memorandist, trecînd peste suferințele condamnaților, a făcut din problema Transilvaniei o problemă europeană — problema unității naționale a românilor de pretutindeni.

Procesul de la Cluj, din mai 1894, a avut un larg ecou și în presa germană (Frankfurter Journal, Berliner Neuste Nachrichten, Leipziger Zeitungen, etc.). În prezentul material încercăm să urmărim ecourile procesului în paginile ziarului „Berliner Tageblatt”.

Aceste ecouri le surprindem începînd cu numărul 228 (7 V 1894) al acestui cotidian berlinez, care prin articolul destul de întîns (aproape de o pagină) „Romania irredenta”, se vrea un prolog la procesul ce urma să înceapă la Cluj și care prezintă pe scurt mișcarea națională a românilor din Ungaria și Transilvania după realizarea dualismului. Corespondentul ziarului berlinez, cunosînd mai ales din date oficiale mișcarea națională românească, care normal ignorau intenționat realitatea istorică, este firesc să nu înțeleagă exact, totdeauna, sensul luptei naționale a românilor transilvăneni, dar cu toate acestea, relevă o serie de rașii ale stăpînirii maghiare și opresiunii la care sînt supuși românii. Anunțîndu-și cititorii că la Cluj, „în Transilvania”, va începe un „proces mare politic”, ziarul va releva faptul că acest proces, „merită din mai multe motive și atenția străinătății”. Corespondentul lui „Berliner Tageblatt”, după ce arată că „întregul comitet al Partidului Național Român din Transilvania” partid de „orientare progresistă”, se află pe banca acuzării, ține să precizeze pentru publicul german motivul acuzării: că P.N.R. vrea „să rupă atît poporul [român], cît și teritoriul locuit de el din Ungaria și să-l unescă cu regatul României”, fapt ce relevă că a înțeles telul luptei naționale a românilor transilvăneni.

În continuare, autorul articolului „Romania irredenta” așa după cum mărturisese el însuși, a socotit că „este necesar” să prezinte „cititorului străin” situația din Ungaria. Normal, această situație e prezentată succint, în cîteva idei, dar merită să le relevăm. Corespondentul berlinez, după ce descrie „trezirea națională generală” din Ungaria și relevă marea „salt” făcut de românii din

Transilvania, firește pe linia organizării și ducerii luptei naționale, adaugă faptul că statul maghiar „a crezut” că nu este obligat să respecte celelalte naționalități aflate în cadrul său. Tot pe linia „trezirii naționale generale”, corespondentul german vorbește în cîteva cuvinte și de lupta sașilor din Transilvania, dusă pentru menținerea enității lor naționale și conchide că au ajuns la o înțelegere cu Budapesta, numai după ce au sacrificat „cîteva” privilegii. Vorbînd, în continuare, de românii din Transilvania, corespondentul berlinez arată că autoritățile au făcut românilor doar „cîteva concesii” și că este normal ca „strădanile românești din Ungaria” să nu fie „în concordanță cu ideile de stat maghiar”. După ce precizează că „De două decenii [românii] dejaduc o politică de abținere, lipsind de la alegeri și de la dietă”, autorul articolului relevă că românii „caută ajutor în afara granițelor regatului maghiar, la București, sesizînd astfel legăturile indestructibile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților.

Nu trece neobservată nici sprijinirea românilor din Ungaria și Transilvania de către frații lor din „Țară” (România — n.n.), prin demonstrații, manifestații și broșuri tipărite (cum este cazul broșurii tipărite la 23 aprilie 1894, la București, de Corneliu Axente și semnată „ptr. Comitetul Național al Studenților Români”), precum și prin intervenția directă a guvernului român la Viena.

Prezentînd momentul de apogeu al luptei naționale românești — Memorandul — corespondentul lui „Berliner Tageblatt” menționează că acesta conținea „o listă lungă de păcate ale ungarilor”. Amintînd „conducătorii deputației”: dr. I. Rațiu, preotul V. Lucașcu, E. Brote, A. Popovici etc., autorul arată că la Viena, delegația memorandistă s-a bucurat de sprijinul lui Karl Lueger, Schneider Schässmann, precum și de al altor consilieri ai Burgului, neuitînd să amintească că acțiunea românească a fost salutăată cu simpatie și de diferite organizații progresiste europene, între care și două asociații din Berlin și asociația tinerilor chehi din Praga. Cu toate acestea, va scrie ziarul în coloanele sale, „împăratul n-a primit deputația”, care a fost silită să lase Memorandul la cancelaria cabinetului imperial și de acolo a ajuns la guvernul de la Budapesta, care drept rezolvare a intențat procesul de la Cluj. Corespondentul berlinez adaugă și faptul că „vina pentru care sînt atacați (conducătorii români — n.n.) în actul de acuzare este amenințată de codul civil maghiar cu închisoare pînă la 5 ani”.

Cu privire la cumpătare

(Continuare din pag. a 3-a)

„n-am adus nimic în lume, după cum nici nu putem scoate ceva din ea” (I Tim. 6, 7). Aceasta înseamnă că nu vom face din avere, din bunurile materiale un zeu, un Mamona, căruia să i ne închinăm, jertfindu-i tot ce este bun în noi, ba chiar și pe semenii de-ai noștri, ci ne vom strădui să ne cîștigăm cinstul „piinea noastră cea de toate zilele”, cele necesare vieții. Aceasta în primul rînd nu numai pentru faptul că nu ducem nimic nu noi material în veșnicie, dar și pentru că în mod normal nu pot

fi adunate averi mari pe căi drepte ci numai pe căi nedrepte, ceea ce înseamnă un mare păcat, iar noi știm că păcatul se pedepsește. „Cel ce umblă după cîștig nedrept, își sapă casa” — spune Sf. Scriptură (Pilde 15, 27), adevăr pe care viața ni-l confirmă destul de des. Istoria ne stă mărturie că, pe plan mai mare, setea oarbă de bogăție, dorința diavolească de a trăi din munca, din vlagă și sudoarea altora au dus la distrugerea multor civilizații și popoare, au dus la oribila practică a comerțului de sclavi și alte multe

Și pentru că păcatul mîniei se desfășoară pe linie bilaterală, să vedem care ar fi lupta frumoasă, pentru cel ce mîniindu-se a jignit pe aproapele său. Nu poate fi alta, decît aceea, ca în smerită cugetare să meargă la el și din toată inima să zică: „iartă-mă”. Te poți duce cu daruri la semenul tău, poți vorbi cît de frumos cu el, dar armonia nu o poate stabili decît acest cuvînt: „iartă-mă”.

Nicolae, Episcopul Ohridei, ne spune ceva cutremurător: „Cînd îți ofensezi prietenul, el primește ofensa și o duce cu sine. Pentru această ofensă tu poți să postești o sută de ani și să te căiești și să nu mai ofensezi pe nimeni. Dar, toate acestea pot fi zadarnice, dacă prietenul tău nu va binevoi să slăbească și să nimicească ofensa”.

Și cuvîntul nimicirii credem că nu poate fi altul decît cuvîntul: „iartă-mă”. Iar dacă orgoliul nu ne va lăsa să-l pronunțăm, să ne rușinăm la gîndul că numai Lucifer n-a putut zice „iartă-mă” și cel mai iubit fiu al său: Iuda.

Corespondentul lui „Berliner Tageblatt” va trimite mereu știri despre desfășurarea procesului de la Cluj, știri ce privesc atît strict mesul procesului, cît și manifestările de simpatie din Transilvania și de peste hotare, pentru acuzați. El va releva atitudinea demnă a conducătorilor români la proces, care nu admit să fie interogați decît în limba română și critică tribunalul care a condamnat intenția lui Rațiu de a se apăra în românește, precum și refuzul lui Septimiu Albini și V. Lucașcu de a răspunde în ungurește la interogatoriul. Corespondentul cotidianului german va critica și atitudinea tribunalului față de avocații celor acuzați, care sînt amendați sub pretextul că prin probele cerute, cît și prin pledoariile lor, „ar întîrzia procesul” fapt ce dovedește cu claritate dorința autorităților maghiare de a încheia cît mai repede acest proces politic. Este interesant de subliniat faptul că în paginile ziarului berlinez Memorandul apare ca opera întregului partid și nu doar numai a lui Rațiu, cum i-au imputat judecătorii maghiari.

Ziarul publică în paginile sale și manifestațiile de simpatie organizate în Transilvania, cît și peste hotare, pentru cei acuzați. Astfel, se arată că încă din 6—7 mai 1894 au început a sosi țărani români la Cluj pentru a-și susține „conducătorii” și că încă din seara de 7 V 1894 ei încep manifestațiile în favoarea acuzaților, manifestații îmbrățișate de pojie. În 12 mai 1894 au loc la Cluj ciocniri între manifestații români și jandarmii unguri. În aceeași seară are loc la Cluj și în împrejurimi, împărțiri de manifeste în care se combatea cu multă violență procesul înscenat de maghiari conducătorilor români și se manifestă o caldă solidaritate cu cei acuzați. Corespondentul lui „Berliner Tageblatt”, relevă și faptul că mișcarea de solidaritate națională cu cei de la Cluj s-a extins în toată Transilvania și chiar și în România.

Ziarul va termina de publicat în paginile sale știri de la procesul de la Cluj odată cu anunțarea verdictului dat de tribunalul clujean: condamnarea acuzaților la închisoare de la 8 luni la 5 ani și plata cheltuielilor de judecată, condamnată de ziar pentru caracterul ei nejust.

Urmărirea știrilor despre „marele proces politic” de la Cluj în paginile cotidianului berlinez ne dovedește, o dată mai mult, că lupta națională a românilor din Transilvania era urmărită cu interes și simpatie și-n Germania, ca de altfel și în alte state europene și că spre finea secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, problema românilor transilvăneni devenea, tot mai mult, o problemă europeană, problemă care se va pune cu și mai mare acuitate în timpul primului război mondial.

(Cf. „Berliner Tageblatt”, Berlin, an XXIII (1894) nr. 228, 231, 233, 235, 237, 240, 242, 244, 254, 261 și 279).

practică generatoare de negrăite suferințe, fiind și astăzi una din cauzele multor încordări internaționale.

De aceea, Sf. Apostol Pavel spune că iubirea de argint este „rădăcina tuturor relelor” (I Tim. 6, 10), iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că „aurul nu lasă pe oameni să fie oameni, ci îi prefăce în fiare sălbatice și în demoni”. Așadar, „luați seama să vă feriți de lăcomie, căci viața cuiva nu stă în prisosul averii” (Luca 12, 15) — este porunca Mîntuitorului Iisus Hristos.

*

Cumpătarea este, precum am văzut pe scurt în cele de mai sus, o virtute creștină dintre cele mai de seamă, prin care noi punem măsură, echilibru sau cumpănă în toate manifestațiile vieții noastre.

Am văzut de asemenea că păcatele contrare cumpătării sînt lăcomia, înbuibarea, beția, risipa, nerușinarea, desfrînarea, luxul, orgoliul și alte patimi extrem de dăunătoare atît nouă cît și societății din care facem parte, motiv pentru care trebuie să le eliminăm din viața noastră și să le combatem oriunde le-am întîlni.

Să nu uităm totodată că roadele cumpătării sînt blîndețea, smerenia, buna cuviință, cinstea, omnia și alte minunate însușiri alese, pe care se cuvine să le cultivăm cu toată osîrdia zi de zi.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.